

Beslutningsforslag nr. B 27. Fremsat den 17. november 1994 af udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen)

Forslag til folketingsbeslutning

om Danmarks ratifikation af Overenskomsten om Verdenshandelsorganisationen (WTO)

Folketinget meddeler sit samtykke til, at Danmark ratificerer Overenskomsten om Verdenshandelsorganisationen (WTO), og at Danmark vil kunne bringe sit medlemskab af Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel, som Danmark tiltrådte ved sin rati-

fikation af Annecy-protokollen af 10. oktober 1949 vedrørende vilkårene for tiltrædelse af GATT-overenskomsten, samt aftalerne af 12. april 1979 om handel med civile luftfartøjer og om tekniske handelshindringer, til ophør.

Bemærkninger til forslaget

Marrakech dannede den 15. april 1994 rammen om 111 ministres signatur på Uruguay Runde-slutdokumentet. Begivenheden markerede dermed afslutningen på 7½ års forhandlinger om et nyt og mere effektivt internationalt handelsregime og samtidig indledningen til en ny æra, hvor Verdenshandelsorganisationen (WTO) fra 1. januar 1995 skal erstatte GATT.

Til Overenskomsten om WTO er knyttet et omfattende aftalekompleks, som – udover at opretholde væsentlige dele af det nuværende regelsystem for handel med varer (Gatt – Den alm. overenskomst om tariffer og handel) bl.a. indeholder følgende nye elementer:

- en Almindelig Overenskomst om Handel med Tjenesteydelser (GATS)
- en Aftale om Handelsrelaterede Aspekter af Intellectuel Ejendomsret (TRIPs)
- en række aftaler, der udbygger og opstrammer det nuværende regelsystem med handel med varer
- en aftale om markedsadgang, der dels tager sigte på en omfattende liberalisering af handel både med industrivarer og landbrugsvarer.
- en landbrugsaftale, der bl.a. indebærer, at støtten til den indenlandske produktion og støtten til eksporten reduceres væsentligt.
- en aftale om etablering af et mere smidigt og effektivt tvistbilægningssystem.

Teksten til WTO-overenskomsten og de dertil knyttede aftaler er i en af EU-Kommissionen foretaget oversættelse til dansk fremlagt i Folketingets Sekretariat og vil senere blive offentliggjort i De Europæiske Fællesskabers Tidende. De til aftalekomplekset knyttede lister over deltagerlandenes koncessioner m.h.t. todsatser, kvantitative importrestriktioner, handel med tjenesteydelser, samt interne støtteordninger og eksportsubsidier inden for landbrugssektoren, der ialt har et omfang af henved 25.000 sider, forefindes i Udenrigsministeriet.

Det samlede forhandlingsresultat indebærer betydelige handelspolitiske fordele for Danmark, idet liberalisering og en bedre disciplin i verdenshandels-systemet vil medføre lettelse for dansk eksport til en række markeder.

Handelspolitik henhører i henhold til Traktaten om Den Europæiske Unions art. 113 under Fællesskabets kompetence. Størstedelen af WTO-aftalerne falder derfor under Fællesskabets kompetence, og Fællesskabet som sådant vil tiltræde WTO-overenskomsten på grundlag af en beslutning, der vil blive taget af Rådet for Den Europæiske Union.

Medlemsstaterne af Den Europæiske Union er af den opfattelse, at aftalekomplekset om handel med tjenesteydelser (GATS) og aftalen om handelsrelaterede aspekter af intellektuel ejendomsret (TRIPs) imidlertid indeholder elementer, der henhører under medlemsstaternes nationale kompetence, eller i hvert fald er blandet kompetence, der udøves af Fællesskabet og medlemsstaterne tilsammen. National ratifikation i tilknytning til Fællesskabets tiltrædelse er derfor nødvendig for at sikre fuld overholdelse af WTO-aftalernes bestemmelser.

Kommissionen er imidlertid af den opfattelse, at WTO-aftalerne alle falder under Fællesskabets enekompetence, og at Fællesskabet alene bør tiltræde WTO-overenskomsten.

Rådet besluttede på sit møde den 7.-8. marts 1994 efter aftale med Kommissionen, at uanset kompetenceforholdet skulle både Fællesskabet og medlemsstaterne undertegne WTO-overenskomsten samt være medlemmer af den nye Verdenshandelsorganisation.

Kommissionen anmodede samtidig under henvisning til Traktatens art. 228 stk. 6 Domstolen om en udtalelse om, hvorvidt GATS og TRIPs var omfattet af Fællesskabets enekompetence, og om Fællesskabet havde kompetence til alene at tiltræde WTO-overenskomsten.

Domstolen anerkendte i sin udtalelse overenskomstens blandede karakter, og Folketinget anmodes derfor om at give sin tilslutning til, at Danmark ratificerer WTO-overenskomsten.

Gennemførelsen af langt de fleste af de forpligtelser, der følger af WTO-aftalerne, vil ske ved Fællesskabslovgivning. Kommissionen har fremlagt et samlet forslag til retsakter, der gennemfører WTO-aftalerne i Fællesskabet. Vedtagelsen af disse retsakter vil

nødvendiggøre, at enkelte bestemmelser skal omsættes til dansk lovgivning.

WTO-aftalerne vil ikke umiddelbart medføre behov for ændring af national dansk lovgivning. Sandsynligvis vil der dog senere være et begrænset behov for mindre tekniske justeringer af dansk lovgivning for at sikre overholdelse af visse forpligtelser i TRIPS-aftalen, når denne et år efter WTO-overenskomstens ikrafttrædelse skal være fuldt gennemført. F.eks vil varemærkeloven formentlig skulle ændres, således at den mulighed for registrering af varemærker, som Danmark i forvejen giver andre parter i Paris-konventionen, også udstrækkes til de WTO-medlemmer, der ikke har tiltrådt konventionen.

Såfremt det i forbindelse med de fortsatte forhandlinger om tjenesteydelser vil komme på tale at udvide danske forpligtelsestilfælde, kan der evt. opstå behov for lovændringer.

WTO-overenskomsten og den hidtidige GATT-overenskomst, som teknisk betegnes som GATT 1947 er to separate aftale-komplekser, der kan eksistere uafhængigt af hinanden. På grund af et delvist sammenfald af de rettigheder og de forpligtelser, der følger af de to aftale-komplekser, vil det imidlertid skabe en kompliceret situation, hvis de to aftaler begge forbliver i kraft med en kun delvis sammenfaldende deltagerkreds. Det forventes derfor, at de største handelsnationer efter en vis overgangsperiode vil trække sig ud af GATT 1947, hvorved deres GATT-forpligtelser over for lande, der ikke har tiltrådt WTO-overenskomsten vil ophøre. En anden mulighed er, at GATT-medlemslandene ved konsensus træffer en beslutning om, at gyldigheden af GATT 1947 bringes til ophør fra en bestemt dato at regne. For så vidt angår den nu gældende Kode om tekniske handelshindringer, som vil blive afløst af en til WTO-overenskomsten knyttet revideret aftale, må det ligeledes forventes, at medlemskredsen bliver stærkt reduceret, og det samme vil antageligt være tilfældet med Koden om handel med civile fly, når den gældende kode bliver afløst af en ny.

For Fællesskabets vedkommende vil en beslutning om at opsigte GATT 1947 og de to koder skulle træffes af Rådet for Den Europæiske Union. Med henblik på at bemyndige regeringen til at medvirke til en sådan beslutning anmodes Folketinget om at give sit samtykke til, at Danmark til sin tid bringer sit medlemskab af Den almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel (GATT 1947) og de to øvrige nævnte aftaler til ophør.

Da Danmarks undertegnelse af Annecy-protokolten af 10. oktober 1949 vedrørende vilkårene for tiltrædelse af GATT-overenskomsten er foretaget med

Rigsdagens samtykke, som meddeltes den 27. april 1950, og da Danmarks ratifikation af Koden om handel med civile fly og Koden om tekniske handelshindringer er foretaget med Folketingets samtykke, der meddeltes den 19. december 1979, kræves ifølge Grundlovens § 19 Folketingets samtykke til, at Danmarks medlemskab af de tre aftaler bringes til ophør.

Danmarks bidrag til WTO

WTO vil omfatte et langt videre dækningsområde end GATT og forventes at få et udvidet budget. Det danske bidrag forudses derfor at blive højere end Danmarks bidrag til GATT. Da de administrative og finansielle forhold for den nye organisation fortsat er under forhandling, er følgende et foreløbigt skøn over Danmarks kommende bidrag til WTO:

	FFL 1995	BO 1996	BO 1997	BO 1998
Mio.kr.	6,0	6,3	6,7	7,0

Danmarks bidrag til GATT, der er fastsat på grundlag af GATT's totale udgifter og Danmarks andel af verdenshandelen, har i 1994 andraget 4,6 mio.kr.

Færøernes og Grønlands stilling

Færøerne og Grønland er omfattet af de rettigheder og forpligtelser, der er indeholdt i GATT-47 som følge af Danmarks stilling som kontraherende part i denne overenskomst. Spørgsmålet om, hvorvidt Færøerne og Grønland ønsker at blive omfattet af WTO, er blevet forelagt de færøske og grønlandske myndigheder.

REDEGØRELSE FOR RESULTATET AF FORHANDLINGERNE I URUGUAY RUNDEN

FORHANDLINGSFORLØBET

De formelle forhandlinger i Uruguay Runden indledtes ved et møde i Punta del Este den 15.-20. september 1986 mellem De Kontraherende Parter i GATT. Det var oprindeligt planlagt, at Runden skulle have været afsluttet ved et Ministermøde i Heysel den 3.-9. december 1990, men som følge af en uoverensstemmelse om landbrugsspørgsmålene først og fremmest mellem Det Europæiske Fællesskab*) på

*) Betegnelsen Det Europæiske Fællesskab er her og i mange andre sammenhænge benyttet, idet Den Europæiske Union ikke er »en juridisk person« og også henset til, at Maastricht-traktaten først trådte i kraft den 1. november 1993.

den ene side og USA på den anden lykkedes det ikke. Forhandlingerne fortsatte imidlertid, og den 20. december 1991 fremlagde GATT's daværende generaldirektør Arthur Dunkel et alt omfattende kompromisforslag. Det lykkedes imidlertid først den 20. november 1992 – at opnå en bilateral forståelse om landbruget mellem Kommissionen og den amerikanske administration, den såkaldte Blair House-aftale.

Blandt de øvrige deltagerlande var der imidlertid heller ikke udelt tilfredshed med denne aftale. CAIRNS-landene (Argentina, Australien, Brasilien, Canada, Chile, Columbia, Indonesien, Malaysia, New Zealand, Philippinerne, Thailand, Ungarn og Uruguay) fandt, at aftalen medførte en udvanding af Dunkels kompromisforslag, medens en række andre lande ikke mindst inden for EF fandt den for vidtgående og ikke i overensstemmelse med EF's egen reform af den fælles landbrugspolitik. Især Frankrig var kritisk og truede ved flere lejligheder med at nedlægge veto mod aftalen.

USA afviste på sin side at genforhandle Blair House-aftalen, men i slutfasen indvilgede administrationen dog i at medvirke til en fortolkning heraf. Bl.a. blev basisperioden for beregningen af reduktionsforpligtelserne ændret for at undgå, at det første års reduktioner i den mængde landbrugsvarer, der kunne modtage eksportstøtte, blev for drastiske. Ligeledes accepterede USA en udvidet forpligtelse til ikke at anfægte den fælles landbrugspolitik i aftaleperioden.

Efter vedtagelsen af Blair House-aftalen fulgte en række vedtagede forhandlinger med det formål at nå frem til et kompromisforslag bl.a. på markedsadgang for industrivarer, inden den nye amerikanske administration trådte til. Bestræbelserne forblev imidlertid frugtesløse, og da den nye amerikanske administration tiltrådte den 20. januar 1993, lå de bilaterale forhandlinger mellem Kommissionen og USA stille. Forhandlingerne genoptoges først i foråret, efter et nyt amerikansk forhandlingshold var på plads, og præsident Clinton havde opnået Kongressens indforståelse med på ny at forlænge den såkaldte »fast track«-bemyndigelse, en særlig proceduremæssig foranstaltning, der har til hensigt at forenkle behandlingen i Kongressen af det endelige resultat.

Først i forbindelse med G7-topmødet i Tokyo den 6. juli 1993 opnåedes der forståelse mellem Canada, Det Europæiske Fællesskab, Japan og USA om den såkaldte Tokyo-model, der indeholdt en række minimumsforpligtelser m.h.t. toldfrihed inden for en række produktkategorier, samt harmonisering af toldsatser for kemiske produkter og endelig nedsættelse af de øvrige toldsatser. Omend modellen blev vel modtaget i Genève, lykkedes det ikke at nå til enighed om

udmøntningen heraf ved afslutningen af de substansielle forhandlinger den 15. december 1993. Forhandlingerne om toldnedsættelser blev derfor videreført frem til den 31. marts 1994.

Der kunne heller ikke opnås enighed om liberalisering af en række tjenesteydelsessektorer af stor økonomisk betydning. Det drejede sig om det audio-visuelle område og skibsfarts-området og området for finansielle tjenesteydelser (bank- og forsikringsvirksomhed) samt rene telefon- og fax-kommunikationer. Det audio-visuelle område blev af de fleste parter undtaget for forpligtelser, medens man besluttede at videreføre forhandlingerne om liberalisering af de øvrige sektorer i den nye Verdenshandelsorganisation.

Resultatet af forhandlingerne mellem USA og Kommissionen forelagdes og godkendtes af Rådet for Den Europæiske Union (udenrigsministre) på dets ekstraordinære møde den 15. december 1993.

Helt ind i slutfasen og selv efter at der var opnået enighed mellem USA og EU, og Japan og Korea havde opgivet deres kategoriske afvisning af markedsåbninger for ris, opretholdtes dog stadig adskillige forbehold. Men da forventede blokeringer, bl.a. fra CAIRNS-landene og udviklingslandene, udeblev, og da EU i den afgørende fase måtte opgive sit krav om at udtage skibsfartssektoren, kunne GATT's nye generaldirektør Peter Sutherland på et møde den 15. december 1993 om aftenen i Rundens centrale forhandlingsorgan (Trade Negotiations Committee) konkludere, at Uruguay Runden var bragt til sin afslutning med et positivt resultat.

Verdenshandelsorganisationen (WTO)

Drøftelsen om de fremtidige organisatoriske og administrative rammer for det samlede forhandlingsresultat førte i forhandlingernes senere faser til enighed om oprettelsen af en Verdenshandelsorganisation (WTO).

WTO's struktur vil omfatte:

- en Ministerkonference, som er organisationens øverste organ og dermed ansvarlig for organisationens effektive virke. Ministerkonferencen, der udgøres af en repræsentant for hvert medlemsland, træder sammen mindst en gang hvert andet år.
- et Generelt Råd, ligeledes bestående af en repræsentant for hvert medlemsland til varetagelse af Ministerkonferencens arbejde mellem dens samlinger samt til overvågelse af de organer, der forestår tvistbilæggelse og de regelmæssige handelspolitiske eksaminationer af medlemslandene.

- Særlige Råd for henholdsvis Handel med Varer, Handel med Tjenesteydelser og Handelsrelaterede Aspekter af Intellektuelle Ejendomsrettigheder. De tre råd kan nedsætte relevante underorganer.
- Komiteer for Handel og Udvikling, Betalingsbalancerestriktioner og Administrative Forhold samt for andre emner, som Ministerkonferencen måtte finde hensigtsmæssigt. Marrakech-mødet traf desuden beslutning om at nedsætte en foreløbig Komité for Handel og Miljø.

GATT-systemets konsensusprincip vil fortsat blive praktiseret som hovedregel, men for at sikre organisationens effektive virke og for at forhindre forhalinger og blokeringer af beslutningsprocessen, kan beslutninger træffes med simpelt flertal. Særligt vigtige afgørelser f.eks. tildeling af undtagelsesordninger («waivers») skal dog træffes med konsensus, eller hvis dette ikke er muligt, med kvalificeret flertal (tre fjerdedele) inden for en af WTO's øverste organ (ministerkonferencen) fastsat tidsfrist.

Til overenskomsten om WTO er der knyttet en lang række aftaler (anført i 4 bilag med underafsnit):

Bilag 1A:

- GATT-1994, som udgøres af
 - den nuværende GATT-overenskomst
 - tidligere toldprotokoller
 - diverse tiltrædelsesprotokoller
 - beslutninger om de undtagelsesordninger (waivers), som er gældende ved WTO's ikrafttræden
 - diverse andre beslutninger truffet af De Kontraherende Parter
 - Marrakech-protokollen til GATT-1994 og
 - en række aftaler indgået under Runden om fortolkningen af bestemmelser i GATT-1947

Aftale om Landbrug

Aftale om Anvendelsen af Sanitære og Fytosanitære Foranstaltninger

Aftale om Tekstiler og Beklædning

Aftale om Tekniske Handelshindringer

Aftale om Handelsrelaterede Investeringsforanstaltninger (TRIMs)

Aftale om Anvendelsen af Artikel VI (om anti-dumping og udligningsstold) i GATT-1994

Aftale om Anvendelsen af Artikel VII (om værdiansættelser til toldberegning) i GATT-1994

Aftale om Inspektion af Forsendelser inden afskibning

Aftale om Oprindelsesregler

Aftale om Importlicensprocedurer

Aftale om Subsidier og Udligningsafgifter

Aftale om særlige beskyttelsesforanstaltninger

Bilag 1B:

Overenskomst om Handel med Tjenesteydelser (GATS)

Bilag 1C:

Aftale om Handelsrelaterede Aspekter af Intellektuelle Ejendomsrettigheder (TRIPs)

Bilag 2:

Forståelse om Regler og Procedurer vedrørende Tvistbilæggelse

Bilag 3:

Handelspolitiske Eksaminationer

Bilag 4:

Plurilaterale Handelsaftaler

- Aftale om Handel med Civile Fly
- Aftale om Offentlige Indkøb
- Den Internationale Mejeriaftale
- Den Internationale Oksekødsaftale

REDEGØRELSE FOR DEN NYE DEL AF AFTALEKOMPLEKSET

MARRAKECH-PROTOKOLLEN TIL GATT-1994

Protokollen udgør de traktatmæssige rammer for de af forhandlingsparterne ydede koncessioner på varer. De enkelte landes/Fællesskabets koncessionslister er opdelt i to hovedafsnit et for andre varer og et for landbrugsvarer.

Andre varer

Da der ikke kunne opnås enighed om en automatisk virkende toldreduktionsformel, har man måttet benytte sig af den møjsommelige og tidskrævende udveksling af tilbud om nedsættelse af toldsatser, der som følge af GATT's mestbegunstigelsesregler vil komme de øvrige parter til gode.

Toldnedsættelserne, der vil nedbringe den gennemsnitlige told på globalt niveau med 40 %, skal ske i 5 ens rater (med mindre andet er specificeret i det enkelte lands koncessionsliste). Første nedsættelse skal ske ved WTO-overenskomstens ikrafttrædelse, i øvrigt pr. 1. januar hvert efterfølgende år, dog således at nedsættelsen skal være fuldt gennemført 4 år efter WTO-overenskomstens ikrafttræden.

En række industrilande, herunder USA, Canada, Japan og Fællesskabet, har indbyrdes aftalt toldfrihed for udvalgte produktkategorier (farmaceutiske produkter, medicinsk udstyr, entreprenørmateriel, landbrugsmaskiner, stål, møbler, øl, spiritus, papir

samt legetøj). Desuden er der aftalt en harmonisering på lavt niveau af toldsatserne for kemiske produkter.

For EU har det været af væsentlig betydning at sikre en øget markedsadgang, først og fremmest i de udviklingslande, som i kraft af deres stærke vækst skabe berettigede forventninger om øgede eksportmuligheder. F.eks. har adskillige af udviklingslandene i Sydøstasien hidtil haft et meget højt beskyttelsesniveau ofte med næsten prohibitive satser for enkelte varegrupper. Det anses på denne baggrund for tilfredsstillende, at et land som Republikken Korea har forpligtet sig til at reducere sin told med 40 % for derefter at være forpligtet på toldsatser på højest 10 % over for EU's eksport. Singapore vil ligeledes generelt have bundet sine toldsatser (dvs. at landet kun vil kunne hæve toldsatserne efter særlige procedureregler og kun mod ydelse af kompensation i form af nedsettelse eller binding af toldsatserne på andre vareområder) til 10 %, medens satserne for Hongkong vil variere mellem 0 og 35 %.

I ASEAN-landene, hvor toldsatser på 100 % ikke har været ualmindelige, vil toldniveauet blive reduceret til mellem 10 og 30 % i Malaysia og Thailand og til henholdsvis 40 % og 50 % i Philippinerne og i Indonesien. De indiske toldsatser vil ligge mellem 25 og 45 %.

De latinamerikanske lande vil også gennemføre substantielle reduktioner, således at maksimalsatserne efter afviklingen vil andrage mellem 25 og 35 %.

Med Uruguay Runde-resultatet har udviklingslandene bundet et stort antal toldsatser. Som helhed vil andelen af bundne toldsatser for udviklingslandenes vedkommende stige fra 21 % til 65 %. Samtidig har de forpligtet sig til at reducere deres ikke-toldmæssige handelshindringer.

Industrilandenenes toldreduktioner er målt i absolutte tal mindre spektakulære, men ikke desto mindre ganske betydningsfulde. EU's gennemsnitlige toldnedsættelse vil således andrage 37 % og vil over for importen fra USA og Japan udgøre henholdsvis ca. 55 % og 30 %.

Landbrugsprodukter

Koncessionerne på landbrugsområdet er delt op i tre afsnit:

grænsebeskyttelse (der igen er opdelt i en sektion om reduktion af told og andre grænsebeskyttelsesforanstaltninger og en sektion om markedsadgang), intern produktionsstøtte og eksportstøtte.

Grænsebeskyttelse

Efter at parterne har konverteret deres ikke-toldmæssige beskyttelsesforanstaltninger til toldsatser vil de totale grænsebeskyttelsessatser i koncessionslisterne blive reduceret med 15% og på baggrund af de gennemførte bilaterale forhandlinger med udveksling af tilbud i gennemsnit med 36% over en 6-årig periode for så vidt angår industrilandene og over 10 år for udviklingslandene.

Parterne er desuden inden for de enkelte vareområder forpligtede til at opretholde adgangsmuligheder for den løbende import. For lande næsten uden import består en forpligtelse til at åbne for import svarende til ialt 3% af det indenlandske forbrug stigende til 5% over en 6-årig periode.

Intern støtte

Parterne har i deres koncessionslister påtaget sig forpligtelser til at reducere deres interne produktionsstøtte – dog med visse undtagelser som f.eks. EU's arealstøtte og støtte til sygdomsbekæmpelse – over en 6-årig periode med 20 % for så vidt angår industrilandene og 13,3 % for udviklingslandene (bortset fra de mindst udviklede).

Eksportstøtte

Parterne har fastlagt konkrete lofter for støtten til eksport af landbrugsvarer, som reduceres på værdi med 36 % og konkrete lofter over den mængde, som kan modtage eksportstøtte, som reduceres med 21 % over en 6-årig periode. Udviklingslandene er dog kun forpligtede til at reducere med 2/3 af disse procent-satser og over en 10-årig periode.

FORTOLKNING AF BESTEMMELSERNE I GATT 1947:

Det er på nuværende tidspunkt ikke afklaret, hvor længe det nuværende GATT (GATT 1947) vil fortsætte som selvstændig aftale. Det må forventes, at flere lande vil trække sig ud af GATT 1947 efter en overgangsperiode. Den aftale om fortolkning af GATT 1947, der er indgået, er imidlertid af betydning for GATT 1994, (der inkorporerer GATT 1947 som en kontraktuel forpligtelse mellem de kontraherende parter i WTO).

Der er indgået aftaler om:

– fortolkning af art. II (om koncessionslister)

»Andre toldafgifter og gebyrer«, der vedrører toldpositioner, hvis satser er bundet, skal opføres i det pågældende medlems liste over ydede koncessioner og bindes på det niveau, de havde pr. 15. april 1994.

- fortolkning af art. XVII (om statshandelsforetagender)

Parternes forpligtelse til at foretage notifikation af deres statshandelsforetagende strammes op. Der indføres mulighed for »omvendt notifikation« (dvs. at der kan foretages notifikation af andre parter statshandelsforetagender), og det bestemmes, at der under Rådet for Handel med Varer skal nedsættes en arbejdsgruppe, der skal gennemgå samtlige notifikationer.
- fortolkning af art. XII og XVIII.B (betalingsbalance-bestemmelserne)

Det pålægges parterne, at de i tilfælde af indførelse af særlige beskyttende foranstaltninger for betalingsbalancer skal gennemføre disse på en måde, der er så lidt handelsforstyrrende som muligt, ligesom de skal anvende prisrelaterede foranstaltninger såsom (supplerende) importafgifter og importdeponeringsordninger frem for kvantitative restriktioner. Der fastsættes endvidere procedurer for notifikation og for konsultationer i betalingsbalancekomiteen.
- fortolkning af art. XXIV (om toldunioner og frihandelsområder)

Kriterierne og procedurerne for undersøgelse af nye eller udvidede toldunioner fastsættes og opstrammes. Procedurerne for forhandlinger i tilfælde af tilbagetrækning af bundne todsatser med henblik på ydelse af kompensation klargøres, og det fastslås, at en toldunion ved en nedsættelse af en todsats ikke har krav på kompensation herfor.
- fortolkning af art. XXV (om fællesoptræden af De kontraherende Parter)

Der fastlægges procedurer for tildeling af waivers (midlertidige undtagelsesordninger) fra de forpligtelser, medlemslandene har i henhold til GATT 1994, ligesom det fastslås, at waivers, der er gældende ved WTO's ikrafttræden, skal bortfalde senest to år efter denne dato.
- fortolkning af art. XXVIII (om ændringer i listerne)

Der fastsættes nye procedurer for kompensationsforhandlinger, når toldbindinger ændres eller tilbagetrækkes. Endvidere opnår det medlemsland, hvis eksport af den pågældende vare udgør den højeste procentuelle andel af dets totaleksport, ret til forhandlinger om kompensation.

AFTALE OM LANDBRUG

Aftalen indeholder detaljerede discipliner og forpligtelser for landbrugssektoren, hvorved denne sektor bliver integreret i det internationale handelssystem.

Sammenfattende indeholder aftalen følgende forpligtelser:

- øget markedsadgang
- nedsættelse af det interne støtteniveau
- begrænsning af den subsidierede eksport.

Implementeringsperioden er på seks år begyndende i 1995. Indfasningen af de konkrete forpligtelser er indeholdt i deltagerlandenes koncessionslister, jf. ovenfor.

Markedsadgang

Et væsentligt resultat af Uruguay Runde-forhandlingerne på landbrugsområdet er, at alene told må anvendes som importbeskyttelse, og at alle todsatser fremover er GATT-bundne.

Landbrugsaftalen som sådan indeholder ikke specifikke regler vedrørende markedsadgang, men henviser blot til de enkelte deltagerlandes liste over konkrete koncessioner.

For så vidt angår nogle koncessioner, der er specifikt identificeret i listerne, kan en særlig sikkerhedsklausul i aftalen udløses i tilfælde af, at importmængderne overstiger et bestemt niveau, eller importpriserne falder under et særligt fastsat niveau. I disse tilfælde udløses en tillægstold, hvis størrelse aftalen fastsætter detaljerede regler for.

Nedsættelse af det interne støtteniveau

Reduktionsforpligtelsen i henhold til aftalen er ligeledes reflekteret i deltagerlandenes koncessionsliste, hvoraf det totale støtteniveau (Aggregate Measurement of Support – AMS), og det endeligt reducerede støtteniveau fremgår.

Reduktionsforpligtelsen omfatter alle støtteformer undtagen de støtteformer, der er opregnet i de såkaldte »grønne« og »blå kasser«.

Indplacering i den grønne kasse forudsætter, at støtten ydes gennem et offentligt finansieret regeringsprogram, som ikke involverer direkte overførsler fra forbrugerne, og at den ikke ydes i form af prisstøtte. Der skal dernæst være tale om støtte inden for særligt godkendte kategorier:

- generel offentlig service inden for forskning, sygdomskontrol, uddannelse, markedsføring og infrastruktur,
- udgifter til opretholdelse af offentlige lagre af hensyn til forsyningssikkerheden,
- støtte til intern fødevarerhjælp til socialt dårligt stillede befolkningsgrupper,
- direkte indkomststøtte til producenter i ekstraordinære situationer (producenter udsat for meget betydelige indkomsttab, naturkatastrofer og lignen-

F. t. beslutn. om ratifikation af Overenskomsten om Verdenshandelsorganisationen (WTO)

de, strukturelt betinget støtte i form af ophørsprogrammer mv.),

- betalinger under miljøprogrammer og støtteprogrammer til ugunstigt stillede områder samt
- direkte indkomststøtte, som er helt uafhængig af produktionsomfang og indsats af produktionsfaktorer.

Indplacering i den blå kasse forudsætter, at der er tale om direkte støtte i produktionsbegrænsende programmer. I så tilfælde undtages

- støtte baseret på fast areal og udbytte,
- støtte, der højst omfatter 85 pct. af et basisniveau for produktionen, og
- støtte pr. dyr til et fast antal husdyr.

Begrænsning af den subsidierede eksport

Aftalen opregner de reduktionspligtige former for eksportsubsidier. Eksportsubsidier for produkter, der ikke er opført i koncessionslisterne, er ikke tilladt.

Aftalen indeholder en generel omgælsesklausul, der påbyder deltagerlandene ikke at anvende tilladte eksportsubsidier på en måde, der fører til eller risikerer at føre til omgælse af reduktionsforpligtelserne.

*Andre bestemmelser**Forarbejdede landbrugsvarer*

Det fastsættes, at der ikke må ydes højere støtte til råvareandelen i et forarbejdet landbrugsprodukt, end der ydes til selve landbrugsråvaren. Herved fastslås samtidig retten til at yde eksportstøtte til et forarbejdet landbrugsprodukt.

Eksportklausulen

I forbindelse med indførelse af eksportrestriktioner skal der tages hensyn til forsyningssikkerheden i importerende deltagerlande, og der skal ske forhåndsnotifikation til Landbrugskomiteen.

Fredsklausulen

Aftalen bestemmer, at interne støtteforanstaltninger i den »grønne kasse« ikke kan gøres til genstand for hverken udligningsafgifter eller notifikations- og konsultationsforpligtelser i henhold til Subsidieaftalen. Støtteforanstaltninger i den »blå kasse« er ligeledes fredet i et vist omfang.

For eksportsubsidiernes vedkommende gælder ligeledes, at subsidier, der ydes i overensstemmelse med Landbrugsaftalens bestemmelser, ikke kan mødes med udligningsafgifter, med mindre der er påvist skadevirkninger eller der er risiko herfor. Eksport-

subsidierne er ligeledes undtaget fra notifikations- og konsultationsforpligtelsen i henhold til GATT's art. XVI og subsidieaftalen, og der kan således ikke føres panelsager med hjemmel i disse bestemmelser.

Fredsklausulen gælder i 9 år begyndende i 1995.

Aftalens varighed

Landbrugsaftalen bestemmer, at forhandlinger vedrørende fortsættelse af liberaliseringsprocessen på landbrugsområdet indledes et år inden udløbet af implementeringsperioden.

AFTALE OM ANVENDELSE AF SANITÆRE OG PHYTOSANITÆRE FORANSTALTNINGER

Aftalen indebærer, at sanitære og phytosanitære foranstaltninger ikke som nu ses som en undtagelse fra de generelle GATTforpligtelser, men som en ret for de kontraherende parter. Det følger heraf, at bevisbyrden for foranstaltningens GATT-medholdelighed ikke længere påhviler den part, der anvender den sanitære eller phytosanitære foranstaltning, men – som hovedregel – den part, der bestrider lovligheden heraf.

Begrænsningerne for anvendelse af sådanne foranstaltninger fra GATT-1947 opretholdes, dvs. foranstaltningerne skal fortsat være nødvendige for at beskytte menneskers, dyrs eller planters liv eller sundhed, uden at være diskriminerende ligesom de ej heller må udgøre en skjult handelshindring.

Som et nyt element bestemmes, at de sanitære og phytosanitære foranstaltninger skal baseres på videnskabelige principper, samt at eksisterende foranstaltninger ikke kan opretholdes uden tilstrækkeligt videnskabeligt belæg. Selv om der ikke er tilstrækkeligt videnskabeligt belæg for en foranstaltning, kan en sådan dog midlertidigt indføres på basis af tilgængelige relevante data. I sådanne tilfælde skal der tilvejebringes et tilstrækkeligt grundlag for en objektiv risikovurdering inden for en rimelig tid. Formålet med undtagelsen er at åbne mulighed for at foretage forebyggende indgreb i nødsituationer.

Et andet hovedelement i aftalen er et indbygget incitament til at anvende internationalt fastsatte standarder og/eller til at deltage i udformningen af sådanne standarder.

Overholdelsen af visse standarder fastsat af internationale organisationer er ensbetydende med, at foranstaltningen betragtes som GATT-medholdelig. Muligheden for at bibeholde strengere nationale standarder bevares, men i disse tilfælde er der ikke en forhåndsformodning for GATT-medholdelighed.

Den kontraherende part må i givet fald påvise, at den relevante internationale standard ikke i tilstrækkeligt omfang tilsikrer det ønskede beskyttelsesniveau.

Aftalen pålægger parterne forud for indførelsen af sanitære og phytosanitære foranstaltninger at foretage en risikovurdering baseret på videnskabelige oplysninger og relevante økonomiske faktorer. Hvert land foretager for sit eget vedkommende en risikovurdering ud fra de anførte parametre og fastlægger derudfra, hvad der forekommer landet selv at være et acceptabelt niveau. Der sigtes således ikke mod ensartede regler, men mod transparens, idet de faktorer, der lægges til grund for risikovurderingen og det acceptable niveau, skal notificeres til øvrige parter.

En særlig komité, der etableres i henhold til aftalen, skal udarbejde retningslinier for fastlæggelsen af et passende beskyttelsesniveau. Samtidig skal der oprettes nationale »kontaktpunkter«, hvor oplysninger om nationale SPS-foranstaltninger skal kunne indhentes.

Aftalen giver gennem sin bestemmelse om regionalisering mulighed for at opretholde eksport fra ikke-ramte dele af Unionen i tilfælde af sygdomsudbrud i en anden – begrænset – del.

AFTALE OM TEKSTILER OG BEKLÆDNING

Tekstiler og beklædning er for mange udviklingslande den ubetinget vigtigste eksportsektor. Udviklingslandene havde derfor som mål i forhandlingerne, at der skete en betydelig liberalisering af handelen med tekstilprodukter, der traditionelt har været genstand for høj beskyttelse i industrilandene både ved anvendelse af høje todsatser og kvantitative restriktioner.

Da tekstil- og beklædningssektoren samtidig er en meget sensitiv sektor i de fleste industrilande, har der været tale om meget vanskelige forhandlinger. En liberalisering af tekstilhandelen blev af industrilandene betinget af modindrømmelser, der kunne mildne virkningerne for tekstilindustrien i industrilandene. De krav, der blev stillet, var i det væsentlige, at de tekstileksporterende udviklingslande også skulle åbne deres egne markeder, samt at de handelspolitiske beskyttelsesinstrumenter (antidumping og importregulering) skulle kunne anvendes mere fleksibelt med henblik på at modvirke alvorlige markedsforstyrrelser.

Der opnåedes enighed om, at tekstil- og beklædningssektoren fuldt ud skal integreres i det multilaterale handelssystem. Det indebærer først og fremmest en gradvis afvikling af Den Multilaterale Fibræftale

(MFA) over en ti-årig periode. I overgangsperioden integreres de enkelte produkter gradvist i GATT-systemet under hensyntagen til produkternes betydning for de involverede landes industri og konkurrenceevne. Den største del af integrationen foregår i slutningen af overgangsperioden. Også andre restriktioner på tekstilområdet skal udfases.

Aftalen indeholder desuden en særlig beskyttelses-klausul, der kan bringes i anvendelse i overgangsperioden på selektiv basis, hvis der er risiko for, at integrationen af bestemte produkter fører til alvorlige markedsforstyrrelser.

For så vidt angår markedsadgang for tekstiler og beklædning indebærer resultatet væsentlige toldreduktioner i en række vigtige aftagerlande for den europæiske tekstilindustri såsom Japan og Canada. De asiatiske og latinamerikanske lande tilbyder også en vis åbning af deres markeder. For USA's vedkommende indebærer aftalen dog kun en gennemsnitlig toldreduktion på 12%.

AFTALE OM TEKNISKE HANDELSHINDRINGER

Aftalen reviderer og udvider den under Tokyo Runden opnåede aftale om tekniske handelshindringer. I aftalen fastlægges procedurer for forberedelse, vedtagelse og anvendelse af tekniske forskrifter, normer samt afprøvnings- og certifikationssystemer. Formålet hermed er dels at sikre, at udenlandske produkter i videst muligt omfang ligestilles med indenlandske, dels at søge den internationale standardisering fremmet mest muligt samt at skabe en mere omfattende og lettere tilgængelig information på området.

Aftalen bestemmer, at opstilling af nationale normer så vidt muligt skal bygge på tilsvarende internationale normer, og aftaleparterne forpligter sig til at følge bestemte procedurer med henblik på gensidig underretning. Aftalen anerkender imidlertid et lands ret til individuelt at etablere passende nationale beskyttelsesniveauer af f.eks. sundheds-, miljø-, dyre- og plantemæssige hensyn. Aftalen opfordrer derfor til brug af internationale standarder hvor dette måtte være passende, men kræver ikke en sænkning af beskyttelsesniveauet som følge af international standardisering.

Ved undersøgelse af, om en vare opfylder gældende forskrifter, må der ikke ske en forskelsbehandling, som på nogen måde er til ugunst for udenlandske produkter, og undersøgelserne bør ikke finde sted, hvis de forårsager unødvendigt besvær for udenlandske producenter.

Certifikationssystemer må heller ikke indrettes med henblik på at skabe hindringer eller have til følge, at der skabes unødige hindringer for international handel.

Aftalen om tekniske handelshindringer omfatter også egenskaber, der kan relateres til produktionsmetoder. Aftalen inkluderer ligeledes emballage- og mærkningskrav. Desuden indeholder aftalen en række omfattende bestemmelser om transparens, der betyder, at underretning til interesserede parter om tiltag i relation til aftalen skal afgives hurtigere.

Til aftalen er knyttet en vejledende kode om forbedrelse, vedtagelse og anvendelse af standarder for så vidt angår de organer, der forestår standardisering, som er åben for tilslutning fra organer i såvel den private som den offentlige sektor.

AFTALE OM HANDELSRELATEREDE ASPEKTER AF INVESTERINGSFORANSTALTNINGER (TRIMs)

I erkendelse af, at visse former for investeringsregulering kan forvride handelen, foreskriver TRIMs-aftalen, at parterne i denne forbindelse skal respektere GATT's forpligtelser til at yde national behandling (dvs. pligt til at behandle udenlandske investeringer på lige fod med indenlandske) og til at afholde sig fra indførelse af kvantitative restriktioner.

Der opstilles en illustrativ liste over forbudte restriktioner. Ifølge denne vil det ikke være tilladt for et land at opretholde regler om pligt til at købe en bestemt mængde lokale varer eller bruge importerede produkter i et bestemt forhold til lokalt producerede. Det vil ej heller være tilladt at kæde adgangen til udenlandsk valuta sammen med eksportindtægterne.

Aftalen indeholder bestemmelser om en overgangsperiode til afvikling af eksisterende foranstaltninger. Overgangsperiodens længde varierer fra 2-7 år, afhængigt af et lands udviklingsstadiet.

Endvidere sikrer aftalen, at allerede foretagne investeringer får samme vilkår som investeringer, der foretages efter aftalens ikrafttræden.

AFTALE OM IMPLEMENTERINGEN AF ART. VI I DEN ALMINDELIGE OVERENSKOMST OM TOLD OG UDENRIGSHANDEL 1994 (ANTI-DUMPING-AFTALEN)

GATT's art. VI (om anti-dumping og udlignings-told) giver et land ret til under visse specificerede omstændigheder at pålægge en vare en antidumping-told, hvis varen sælges til en pris under dens normalværdi. Der er i den senere årrække sket en betydelig stigning i anvendelsen af antidumping som beskyttel-

sesinstrument, og der har derfor været behov for klarere regler, der kunne hindre misbrug.

I forhold til den gældende GATT-aftale om antidumping indeholder aftalen følgende ændringer af større rækkevidde:

- opstramning af betingelserne for at iværksætte og gennemføre antidumping-undersøgelser
- opstramning af kriterierne for fastlæggelsen af dumpingmarginen (dvs. forskellen mellem eksportprisen og varens normale værdi)
- opstramning af krav om fastsættelse af årsagssammenhæng mellem dumping og skaden på det indenlandske erhvervsliv
- indførelse af en »sunset clause«, (dvs. automatisk ophør af antidumping-told) efter 5 år, med mindre det fastslås, at en fortsættelse er nødvendig for at forhindre skade på det indenlandske erhvervsliv
- det fastslås, at antidumping-undersøgelser omgående skal indstilles i tilfælde, hvor dumpingmarginen er under 2%, eller hvor importens omfang (generelt svarende til 3% af totalimporten af den pågældende vare) eller skadevirkningerne er meget begrænsede
- der skabes større gennemsigtighed bl.a. gennem kravet om, at de undersøgende myndigheder skal offentliggøre deres afgørelser.

AFTALE OM IMPLEMENTERING AF ART. VII (OM VÆRDIANSETTELSE TIL TOLDBEREGNING) I DEN ALMINDELIGE OVERENSKOMST OM TOLD OG UDENRIGSHANDEL.

Aftalen fastlægger en række forskellige værdiansættelsesmetoder i hierarkisk orden således, at kan den første ikke benyttes, bringes den næste i anvendelse og så fremdeles.

Den første og mest anvendte metode baserer toldværdien på varens transaktionsværdi udtrykt gennem fakturaprisen tillagt provision, mægler-salærer, pakningsomkostninger samt udgifter til visse andre materialer og tjenesteydelser for så vidt disse beløb ikke allerede er indeholdt i den pris, der faktisk skal betales.

Kan den første metode ikke anvendes, f.eks. fordi der ikke foreligger en fakturapris, eller salg ikke foregår under fri konkurrence, skal toldmyndighederne anvende den næste ansættelsesmetode. Her søges toldværdien bestemt ved hjælp af transaktionsværdien for tilsvarende (identiske) varer solgt til det samme importland under fri konkurrence på omtrent samme tidspunkt, som den vare der skal værdiansættes.

Hvis denne metode heller ikke lader sig anvende, skal toldværdien søges fastlagt på grundlag af trans-

aktionsværdien for lignende varer, og kan ingen af disse tre metoder anvendes, kan der vælges mellem en fjerde og femte metode.

Er alle ovennævnte metoder uanvendelige, skal toldværdien bestemmes på grundlag af tilgængelige oplysninger og ved hjælp af rimelige beregninger i overensstemmelse med GATT's principper.

AFTALE OM UNDERSØGELSE AF FORSENDELSER INDEN AFSKIBNING

Ved undersøgelse af forsendelser inden afskibning anvendes ofte specialiserede private firmaer til at kontrollere godsets pris, mængde og kvalitet.

Aftalen anerkender de generelle GATT-rettigheds- og forpligtelses gyldighed for et nationalt godkendt inspektionsfirmas aktiviteter. Forpligtelserne for en kontraherende part, som anvender inspektionsfirmaer (hvilket oftest vil være udviklingslande), inkluderer ikke-diskrimination, transparens, beskyttelse af forretningshemmeligheder, undgåelse af urimelige forsinkelser, anvendelse af særlige retningslinier for prisverifikation og undgåelse af, at der opstår modstridende interesser blandt inspektionsfirmaerne.

En eksporterende kontraherende parts forpligtelser overfor andre parters brug af inspektionsfirmaer indebærer ikke-diskrimination i administrationen af nationale love og reguleringer, hurtig offentliggørelse af nye love og reguleringer og ydelse af teknisk assistance, såfremt der konstateres behov herfor.

Ifølge aftalen skal der endvidere etableres et uafhængigt konfliktløsningsorgan bestående af organisationsrepræsentanter for inspektionsfirmaer og eksportører.

AFTALE OM OPRINDELSESREGLER

Aftalens langsigtede mål er en global harmonisering af oprindelsesregler (undtaget oprindelsesregler i forbindelse med ensidige toldpræferencer) og en generel tilsikring af, at sådanne regler ikke virker handelshindrende.

Ifølge aftalen skal et harmoniseringsprogram igangsættes hurtigst muligt efter afslutningen af Uruguay Runden og færdiggøres senest tre år efter dens ikrafttrædelse. Programmet baseres på en række principper om, at oprindelsesregler bør være objektive, forståelige og forudsigelige. Arbejdet skal udføres i en nyoprettet GATT-komité om oprindelsesregler i samarbejde med Toldsamarbejdsrådet (CCC) i Bruxelles.

I overgangsperioden (maksimalt tre år efter ikrafttrædelsen af Uruguay Runde-resultatet) forventes

medlemmerne at tilsikre, at deres nationale oprindelsesregler er transparente, hvilket også omfatter regeladministrationen, at de ikke virker forvriddende på den internationale handel, samt endelig at de baseres på positivkriterier.

AFTALE OM IMPORTLICENSPROCEDURER

Aftalen indeholder, ligesom den gældende Kode om importlicensprocedurer, såvel generelle bestemmelser som regler vedrørende henholdsvis automatiske og ikke-automatiske licenser. Med den øgede liberalisering af verdenshandelen er betydningen af importlicenser aftaget meget.

Aftalen styrker kravene til transparens og forudsigelighed i brugen af importlicenssystemer.

Udstedere af importlicenser skal således offentliggøre oplysninger om kriterierne for tildeling og udstedelse af licenser, og samtidig styrkes notifikationskravene. Aftalen indeholder ligeledes en vejledning i, hvorledes licensansøgninger skal behandles.

Med hensyn til automatiske importlicensprocedurer fastlægger aftalen en række kriterier, efter hvilke systemerne ikke formodes at have en handelsforvridende effekt.

Den administrative byrde for im- og eksportører ved ikke-automatiske importlicensprocedurer bør begrænses til et absolut minimum. Aftalen fastsætter en tidsfrist på 60 dage for behandling af en licensansøgning efter ikke-automatiske importlicensprocedurer.

AFTALE OM SUBSIDIER OG UDLIGNINGSAFGIFTER

Aftalen, der vil afløse den under Tokyo Runden oprettede subsidiekode, indfører strengere og mere gennemsigtige discipliner for ydelse af offentlig støtte til en enkelt virksomhed eller gruppe af virksomheder. Kun subsidier, der er specifikke, er underlagt discipliner. Subsidier deles op i tre kategorier: forbudte subsidier, tilladte subsidier, som kan berettige til modforanstaltninger (udligningsafgifter), og tilladte subsidier, som ikke kan berettige til modforanstaltninger (henholdsvis »røde«, »gule« og »grønne« subsidier).

Den røde kategori omfatter bl.a. en lang række eksportsubsidier til produkter uden for landbrugssektoren, som er opført på en til aftalen knyttet »illustrativ liste«.

Subsidier i den gule kategori på mere end 5% af varens værdi anses som udgangspunkt for at være skadevoldende, og dermed at berettige til udligningsafgifter, med mindre det eksporterende land kan påvi-

se, at eksporten på baggrund af en række specificerede objektive kriterier ikke har forvoldt skade. I slutfasen blev indføjet en bestemmelse om, at denne regel ikke omfattede store civile fly (dvs. fly, hvor der i almindelig rutfart er installeret mindst 100 sæder).

Den grønne kategori omfatter bl.a. statsstøtte til visse forsknings- og udviklingsprojekter, egnudvikling og støtte som følge af lovmæssigt fastsatte miljøkrav.

Der er fastsat specielle overgangsordninger såvel for udviklingslandene, som hidtil i realiteten ikke har været omfattet af GATT's bestemmelser om subsidier, som for statshandelslande, der overgår til markedsøkonomi. For de fattigste udviklingslande stilles der lempeligere krav til subsidiedisciplin.

Betingelserne for iværksættelse af modforanstaltninger er samtidig strammet op. For det tilfælde at en udligningsafgiftssag skulle vise, at subsidieringen kun er af minimal betydning (subsidiet andrager under 1% af varens værdi), at omfanget af den aktuelle eller potentielle import eller subsidieringens skadevirkninger er yderst begrænsede, skal sagen omgående indstilles. Det fastsættes endvidere, at en udligningsafgiftssag normalt skal bringes til ende inden for et år, dog under særlige omstændigheder inden 18 måneder fra dens iværksættelse.

Subsidieaftalen omfatter ikke landbrugssektoren, hvor der er aftalt særskilte subsidieregler.

AFTALE OM SÆRLIGE BESKYTTELSFORANSTALTNINGER

De i GATT 1947 i art. XIX indeholdte regler om nødforanstaltninger over for indførslen af enkelte varer giver et land mulighed for at begrænse importen af en vare, hvis en pludselig stor stigning i importen forvolder eller truer med at forvolde alvorlig skade på landets eget erhvervsliv. Betingelserne for sikkerhedsklausulens anvendelse er hyppigt søgt tilsidesat, og en klargøring af reglerne var derfor påtrængende.

Aftalen fastlægger objektive og transparente regler for gennemførelse af undersøgelser og afgivelse af kendelser i sager om sikkerhedsklausulen. Der er under særlige omstændigheder mulighed for anvendelse af foreløbige foranstaltninger, som imidlertid kun må have en maksimal varighed af 200 dage.

Principielt gælder fortsat, at beskyttelsesforanstaltninger skal anvendes over for alle handelspartnere uanset produktets oprindelse, men der åbnes i aftalen – som en nyskabelse – mulighed for at anvende importkvoter over for enkelte lande.

Den maksimale varighed af foranstaltninger truffet

på baggrund af sikkerhedsklausulen fastsættes til 8 år.

En særlig komité skal overvåge udviklingen på dette område og rapportere årligt til Rådet for Handel med Varer.

Aftalen fastslår endvidere, at »frivillige« eksportbegrænsningsaftaler eller lignende aftaler skal bringes til ophør senest 4 år efter WTO's ikrafttræden, og at nye lignende arrangementer ikke må gennemføres.

DEN ALMINDELIGE OVERENSKOMST OM HANDEL MED TJENESTEYDELSER (GATS)

Aftalen består af følgende tre hoveddele:

- (1) en rammeaftale med generelle og specifikke forpligtelser,
- (2) lister over parternes konkrete bindinger, der er bestemmende for i hvilket omfang de specifikke forpligtelser er gældende,
- (3) bilag med særbestemmelser, der tager højde for særlige omstændigheder inden for en række tjenesteydelsessektorer.

Rammeaftalens første del fastslår, at aftalen omfatter regulering af handel med tjenesteydelser, som leveres enten over grænserne eller ved forbrug i udlandet eller gennem kommerciel etablering, eller ved at personer (tjenesteydere) opnår midlertidig adgang til udenlandske markeder. (Den nærmere afgrænsning af aftalens anvendelsesområde er dog stadig under forhandling. Forhandlingerne ventes afsluttet inden den 15. december 1994.)

Anden del af rammeaftalen beskriver de discipliner og forpligtelser, som gælder generelt for samtlige parter. Af størst betydning er den generelle mestbegunstigelsesforpligtelse (MFN), hvorefter der ikke må diskrimineres mellem udenlandske udbydere. Det har imidlertid vist sig nødvendigt i praksis at tillade parterne på særskilte lister at anføre bestemte fravigelser fra denne forpligtelse, omend disse dog i princippet er tidsbegrænsede.

Blandt de øvrige generelle forpligtelser kan nævnes krav om gennemsigtighed i relation til parternes tjenesteydelsesregulering, krav om, at reguleringen skal ske efter objektive og upartiske kriterier, tilskyndelse til gensidig anerkendelse af autorisationer og uddannelseskvalifikationer, lempelse af forpligtelser i tilfælde af alvorlige betalingsbalanceproblemer samt en hensigtserklæring om at indlede forhandlinger om subsidiers indvirkning på tjenesteydeshandelen på et endnu ikke fastlagt tidspunkt.

Rammeaftalens tredje del angiver specifikke forpligtelser til at yde markedsadgang og nationalbehandling, men kun i det omfang parterne i deres re-

spektive lister over konkrete forpligtelser binder sig til liberalisering uden begrænsninger (jf. nedenfor).

Rammeaftalens fjerde og femte del omhandler henholdsvis procedurer for yderligere liberalisering af handelen gennem periodevise forhandlingsrunder og institutionelle bestemmelser, herunder etablering af et Råd for tjenesteydelseshandelen, samt inddragelse af området i det integrerede tvistbilæggesystem.

Aftaleparterne angiver hver især i lister over konkrete forpligtelser, hvilke tjenesteydelsessektorer de vil lade underkaste GATS' specifikke liberaliseringsdiscipliner med hensyn til markedsadgang og nationalbehandling. Som oftest er der i listerne anført særlige begrænsninger af forpligtelserne for de enkelte anførte tjenesteydelsessektorer.

De forpligtelser, parterne herved påtager sig, fører i de fleste tilfælde ikke til en umiddelbar liberalisering – heller ikke for EU-medlemslande – men sikrer først og fremmest mod forringelse af de eksisterende vilkår. Det er dog hensigten at søge yderligere fremskridt opnået gennem nye forhandlingsrunder, hvoraf den første skal indledes senest fem år efter aftalens ikrafttrædelse.

I rammeaftalens bilagsdel angives særbestemmelser for de vigtigste tjenesteydelsessektorer, hvor forhandlingerne viste sig særligt vanskelige. Det drejer sig om de finansielle tjenesteydelser (bank- og forsikringsvirksomhed), skibsfart, telekommunikation (som telefon, fax og forsendelse af information, der samtidigt er genstand for elektronisk databehandling) og luftfart. Hertil kommer et særligt bilag, der vedrører den fjerde leveringsmåde for tjenesteydelser, nemlig den midlertidige adgang til udenlandske markeder for personer, der yder tjenester.

Det foreløbige resultat for de enkelte hovedsektorer kan opsummeres som følger:

En række lande har afgivet konkrete liberaliseringsforpligtelser på området for finansielle tjenesteydelser, men samtidig er der taget flere (omfattende) undtagelser for det generelle MFN-princip. Eftersom forpligtelserne for især Japan og ASEAN-landene var begrænsede, og da navnlig USA's MFN-undtagelser var omfattende, enedes parterne om at søge liberaliseringsgraden forbedret under videre forhandlinger indtil et halvt år efter aftalens ikrafttrædelse. I mellemtiden vil de tilbudte liberaliseringsforpligtelser være i kraft, medens MFN-undtagelserne, der er betinget af andre parters liberaliseringsniveau, ikke vil blive bragt i anvendelse under de videre forhandlinger.

På søfartsområdet enedes man ligeledes om at videreføre forhandlingerne indtil juni 1996, inden for

hvilken periode parterne skal afholde sig fra at indføre nye handelsrestriktioner, der vil kunne tjene til at forbedre de pågældendes forhandlingsposition. Forhandlingerne er åbne for deltagelse af alle aftaleparterne. Flere af de mest betydningsfulde parter, herunder EU og USA, besluttede, at de hverken ville afgive konkrete tilsagn eller tage MFN-undtagelser i den forlængede forhandlingsperiode. Man har hermed søgt at undgå en de facto legitimering af de nugældende handelsrestriktioner på området. Ved udløbet af den fastsatte forhandlingsperiode skal Rådet for Tjenesteydelseshandel tage stilling til, hvorvidt forhandlingerne bør fortsætte.

På telekommunikationsområdet har de vigtigste handelsparter undladt at påtage sig konkrete forpligtelser for så vidt angår den grundlæggende telekommunikation, dvs. rene telefon- og faxkommunikationer, der ikke udsættes for elektronisk databehandling. Denne delsektor vil indtil den 30. april 1996 være genstand for videre forhandlinger efter stort set samme retningslinier som de for søfart gældende.

Som alle øvrige tjenesteydelsessektorer er også luftfart omfattet af GATS. Ved et bilag til rammeaftalen har man dog indtil videre eksplicit undtaget langt de fleste områder fra den multilaterale liberalisering, herunder flyve- og landingsrettigheder, der fortsat hovedsagelig reguleres gennem bilaterale aftaler.

Ingen af de industrialiserede lande har forpligtet sig til reelt at liberalisere den midlertidige adgang for personer, der yder tjenester. I lyset heraf enedes man om at imødekomme en række udviklingslandes krav om at drøfte sagen i yderligere et halvt år efter aftalens ikrafttrædelse. Selv om der ikke er udsigt til indrømmelser fra industrilandenenes side i relation til arbejdskraftens bevægelighed inden for en overskuelig fremtid, har de nordiske lande for alle tilfælde skyld ved en særbestemmelse i selve rammeaftalen sikret sig mod ethvert krav fra tredjelande om mestbegünstigelsesadgang til det fællesnordiske arbejdsmarked.

For at sikre, at parternes krav til faglige kvalifikationer, standarder og autorisationer ikke udgør unødige handelsbarrierer for de liberale erhverv (især bogholderi- og revisionsvirksomhed), vil der i henhold til en Ministerbeslutning blive nedsat en arbejdsgruppe med det formål at fremlægge forslag til velegnede multilaterale discipliner.

Den formentlig mest problematiske sektor, for hvilken der ikke kunne findes en løsning i form af et sektorbilag og/eller en Ministerbeslutning, vedrører de audio-visuelle tjenesteydelser. Omend denne sektor formelt er omfattet af GATS' rammeaftale, vil parterne fortsat frit kunne yde støtte til produktion af

TV-programmer og film, da GATS-aftalen ikke indeholder subsidiediscipliner. Hertil kommer, at Fællesskabet og dets medlemslande helt har undladt at påtage sig liberaliseringsforpligtelser, ligesom Fællesskabet på dette område helt har undtaget sig selv fra MFN-princippet. USA har taget dette til efterretning, men har varslet, at landet forbeholder sig ret til at træffe ensidige modforanstaltninger.

AFTALE OM HANDELSRELATEREDE ASPEKTER AF INTELLEKTUELLE EJENDOMSRETTIGHEDER (TRIPs)

TRIPs-aftalen, der ligesom aftalen om TRIMs og GATS udgør et nyt emne for GATT/WTO-samarbejdet, omfatter med visse mindre undtagelser alle former for såvel eksisterende som nye intellektuelle ejendomsrettigheder. Grundlæggende principper fra såvel GATT som internationale konventioner, der administreres af WIPO, er blevet inddraget i en samlet multilateral aftale.

Aftalens første del fastsætter således national behandling, som en af aftalens bærende principper med de undtagelser, der tillades i henhold til bl.a. Paris-, Bern- og Rom-konventionerne. Som en nyskabelse i forhold til disse konventioner knæsetter aftalen mestbegunstigelsesprincippet som en betydningsfuld faktor for en styrkelse af beskyttelsen af den intellektuelle ejendomsret.

Anden del af aftalen behandler hver enkelt intellektuelle ejendomsret efter tur:

- Ophavsretten til litteratur og andre kunstværker (som film) tillige med computer-programmer beskyttes i mindst 50 år. Denne bestemmelse udstrækkes også til de udøvende kunstnere, som beskyttes mod uautoriseret optagelse og transmission.
- Patentbeskyttelse inden for næsten alle teknologiområder skal ydes i 20 år uanset om produktet/processen har lokal oprindelse eller er importeret. Hertil knyttes visse undtagelser. Blandt de vigtigste kan nævnes, at parterne stilles frit med hensyn til hvorvidt de vil tillade, at der udtages patent på levende organismer – bortset fra mikroorganismer – og biologiske processer. I aftalen er endvidere nedfældet detaljerede betingelser for staters brug af patenter uden tilladelse fra rettighedsindehaveren.
- Varemærker skal ydes beskyttelse i mindst syv år med mulighed for gentagne fornyelser. Beskyttelse skal også ydes til geografiske varebetegnelser, der har særlig betydning for markedsføring af spiritus, vin og ost.

- Industrielt design og særligt udviklede trykte kredsløb (til computer chips) skal nyde beskyttelse i mindst ti år.

Endelig hjemler aftalens anden del mulighed for konsultationer mellem regeringer i de tilfælde, hvor der måtte ske brud på licens-kontrakter.

TRIPs-aftalens tredje del forpligter parterne til at indføre de nødvendige procedurer og bestemmelser i national lovgivning, således at intellektuelle ejendomsrettigheder kan håndhæves af både udenlandske og egne statsborgere.

Blandt de vigtigste resultater af aftalen skal nævnes, at man ved TRIPs-aftalens femte del har integreret intellektuelle ejendomsrettigheder i WTO-systemets nye tvistbilægelsesmekanisme med det formål at sikre international håndhævelse af beskyttelsesreglerne.

Sjette del af aftalen omhandler fristerne for parternes implementering af aftalen efter dens ikrafttrædelse. For de industrialiserede lande forudses i så henseende en overgangsperiode på et år, medens udviklingslandene har opnået en fem-årig overgangsperiode, der udvides til ialt 11 år for de mindst udviklede lande. Inden udviklingslandene skal yde fuld beskyttelse til patenthavere, kan de benytte sig af en overgangsperiode på ti år.

FORSTÅElsen AF REGLER OG PROCEDURER VEDRØRENDE TVISTBILÆGGELSE

GATT's tvistbilægningssystem, der traditionelt har været en af hovedhjørnestenene i det frie internationale handelssystem, blev ved midtvejsmøderne i Montreal i 1988 og Genève i 1989 væsentligt effektiviseret først og fremmest gennem en blokeringsfri automatisering af fastlæggelsen af mandater og sammensætning af paneler, indførelse af tidsgrænser for tvistbilægningens forskellige faser og etablering af et system for bindende voldgift.

Der gennemføres således en kodificering af alle hidtil gældende tvistbilægelsesregler, som efter WTO-overenskomstens ikrafttræden ikke alene skal være gældende for handel med varer, men tillige skal være gældende for handel med tjenesteydelser og intellektuelle ejendomsrettigheder.

Som hidtil vil hovedelementerne i tvistbilægningssystemet være bilaterale konsultationer, mægling, panelafgørelser og bindende voldgift.

Ifølge de nye regler skal panelerne normalt afslutte deres arbejde inden for seks måneder, omend de i hastetilfælde er forpligtede til at færdiggøre deres rapport på tre måneder. Panelrapporterne skal behandles af det i medfør af WTO-overenskomsten oprette-

de tvistbilæggesorgan senest 20 dage efter at rapporten er fordelt til Medlemmerne og vedtages af tvistbilæggesorganet inden for 60 dage, med mindre en af sagens parter appellerer kendelsen til et nyoprettet appelorgan, der skal styrke tvistbilæggesystemets juridiske karakter. Manglende godkendelse af panelrapporten kan kun forekomme såfremt det helt usandsynlige skulle ske, at tvistbilæggesorganet med konsensus beslutter, at den ikke skal vedtages. Appelorganets kendelse, som skal foreligge inden for 60 dage efter at appellen er fremsat, er endelig og skal vedtages automatisk af tvistbilæggesorganet inden for en frist af 30 dage fra udsendelsen af appelorganets rapport til Medlemmerne, med mindre tvistbilæggesorganet med konsensus beslutter ikke at vedtage den.

Medens tvistbilæggesystemets bestemmelser om adgang for den krænkede part til at tilbagetrække koncessioner i de tilfælde, hvor den skadevoldende part ikke effektuerer et panels kendelser, hidtil har været ret illusoriske, skal tvistbilæggesorganet fremtidigt automatisk godkende den krænkede parts anmodning om adgang til at tilbagetrække koncessioner i overensstemmelse med de herom fastsatte detaljerede regler. Omfanget af tilbagetrækningen af koncessioner kan dog gøres til genstand for bindende voldgift. Tilbagetrækninger af koncessioner bør så vidt muligt finde sted inden for den sektor, hvor krænkelsen har fundet sted, eller beslægtede sektorer, men der åbnes tillige mulighed for at gennemføre tilbagetrækninger på tværs mellem handel med varer, tjenesteydelser og intellektuelle ejendomsrettigheder, såfremt en part ikke overholder sine forpligtelser i henhold til aftalekomplekset. Dette sikrer, at de tilbagetrukne koncessioner får samme økonomiske effekt som den skade, der påføres den krænkede part.

Forståelsen indeholder ligeledes en undsigelse af unilaterale handelspolitiske foranstaltninger, og sammen med bestemmelsen i WTO-overenskomsten om, at Medlemmerne har pligt til at sørge for, at deres lovgivning er i overensstemmelse med aftalekompleksets regler, udgør den formentlig det bedst tænkelige og opnåelige værn mod unilaterialisme.

Reglerne styrker desuden overvågningen af parternes implementering af panelrapporters konklusioner.

HANDESPOLITISKE LANDEEKSAMINATIONER (TRADE POLICY REVIEW MECHANISM)

Midtvejsmøderne i Montreal og Genève førte til en nydannelse i GATT's handelspolitiske analysearbejde, idet der blev indført en systematisk eksamination

af de enkelte kontraherende parters handelspolitik på grundlag dels af deres egen dokumentation dels af et af GATT-sekretariatet udarbejdet materiale. De fire store handelsnationer skulle i princippet eksamineres hvert andet år, de næste 16 hvert fjerde år og andre hvert sjette år.

Eksaminationen, der er ret ressourcekrævende især for de lande, der skal eksamineres, og for GATT-sekretariatet, har bidraget væsentligt til at skabe større transparens på det handelspolitiske område.

WTO-overenskomsten opretholder dette system, og der fastlægges detaljerede bestemmelser om notifikation af de fornødne oplysninger og procedurerne for eksaminationerne.

PLURILATERALE HANDESAFTALER

De til WTO-overenskomsten knyttede fire plurilaterale aftaler blev alle oprindeligt afsluttet under Tokyo Runden og har en langt mere begrænset medlemskreds end GATT 1947 og WTO-aftalearrangementet forventes at få.

De nævnte plurilaterale aftaler består af en aftale om Handel med Civile Fly, en aftale om Offentlige Indkøb, samt to aftaler om landbrugsvarer (mejeriprodukter og oksekød).

Aftalen om Handel med Civile Fly

Aftalen tager i første række sigte på at tilsikre toldfrihed for fly samt dele og tilhører til fly. I Uruguay Rundens senere år har man forhandlet om at udbygge aftalens ret liberale bestemmelser om subsidier med en begrænsning af statsstøtte til produktion af fly og udviklingsprogrammer for fly. Forhandlingerne har hidtil ikke ført til noget resultat. Aftalen af 1979 er tiltrådt af såvel Fællesskabet som dets medlemslande, og aftalen er i uændret form knyttet til WTO-overenskomsten i afventen af en ny aftale på området.

Aftalen om Offentlige Indkøb

Efter flere års forhandlinger parallelt med Runde-forhandlingerne afsluttedes den 15. december 1993 forhandlingerne om en ny aftale om offentlige indkøb. De væsentligste nyannelser heri er, dels at aftalens dækningsområde udvides fra indkøb af varer til tillige at omfatte tjenesteydelser og anlægsarbejder, dels at de organer, der er forpligtet af aftalens bestemmelser, udvides til udover centrale regeringsorganer at omfatte visse myndigheder på lavere niveau og koncessionerede selskaber m.fl. Aftalen blev underskrevet i Marrakech den 15. april 1994. I lighed

med den tidligere aftale om offentlige indkøb forventes den nye aftale tiltrådt af Fællesskabet alene.

Aftalerne om mejeriprodukter og oksekød

For disse aftalers vedkommende er der tale om en teknisk revision af de tidligere aftaler, og de vil i lighed med disse blive tiltrådt af Fællesskabet alene.

URUGUAY RUNDENS BETYDNING FOR DANSK ØKONOMI OG RUNDENS GLOBALE EFFEKTER

For Danmark vil forhandlingsresultatet hovedsageligt berøre handelen med tredjelande, med hvilke EU ikke har indgået aftaler, der generelt indeholder mere gunstige betingelser for samhandelen end Uruguay Runde-aftalerne. Aftalen vil således især berøre Danmarks handel med gamle industrinationer som USA, Japan, Canada, New Zealand og Australien. Hertil kommer de nyindustrialiserede lande i Sydøstasien (ASEAN-landene), øvrige asiatiske lande samt landene i Central- og Sydamerika.

Økonomiministeriet har foretaget beregninger over Uruguay Rundens økonomiske betydning for den danske og den internationale økonomi, som ifølge sagens natur naturligvis er behæftet med betydelig usikkerhed.

Økonomiministeriet finder det rimeligt at konkludere, at dansk industrieksport umiddelbart kan stige med 3 mia. kr. som følge af øget adgang til markederne uden for Europa. En tredjedel af denne stigning skønnes at komme som følge af forbedret adgang til markederne i ASEAN-landene og Kina. Også industrieksporten til især USA vil stige som følge af toldreduktionerne. Reduktionen af EU's toldsats over for omverdenen ventes modsvarende at føre til større dansk import af industriprodukter. Stigningen i importen kan henføres til en større efterspørgsel efter importvarer som følge af faldende priser. Desuden vil den indenlandske industri komme under et vist pres som følge af større konkurrence udefra. Selv om EU reducerer toldsatserne med omkring 40 pct., skønnes den umiddelbare effekt af EU's toldnedsættelser på dansk import imidlertid kun at løbe op i knap 1 mia. kr. Det skyldes som nævnt, at EU i forvejen har nogle af de globalt set laveste toldsats på industriprodukter (i gennemsnit ca. 5,7%).

I modsat retning trækker virkningen for landbruget, hvor den umiddelbare effekt på betalingsbalancen som følge af Uruguay Runden og EU's landbrugsreform skønnes at være negativ med godt 1 mia. kr. EU's landbrugsreform, som blev vedtaget i maj 1992, kan ikke betragtes uafhængigt af Uruguay Run-

den, da EU's landbrugsreform blandt andet havde til hensigt at tilpasse de interne støtteordninger til det forventede udfald af Uruguay Runde-forhandlingerne. Landbrugsministeriet har i en statisk analyse vurderet betydningen af EU's landbrugsreform og Uruguay Runde-aftalen under ét, og samlet skønnes der et fald i landbrugets bruttofaktorindkomst på 2,3 mia. kr., og en forværring af betalingsbalancen på 1,2 mia. kr. EU's landbrugsreform og Uruguay Runde-aftalen må dog forventes at have positive dynamiske indkomsteffekter. Visse af disse er kvantificeret og opgjort til 0,6 mia. kr. Hertil kommer imidlertid yderligere dynamiske effekter bl.a. i kraft af den øgede markedsadgang i tredjelande, som det imidlertid ikke umiddelbart er muligt at kvantificere.

I modsætning til landbrug og industri vurderes inddragelsen af tjenesteydelser under den nye internationale Verdenshandels Organisation derimod ikke at få den store betydning for Danmarks import og eksport på kortere sigt. Det skyldes for det meste, at parterne kun har påtaget sig yderst begrænsede konkrete liberaliseringsforpligtelser, omend man for første gang i multilateralt regi (med visse undtagelser) har accepteret en generel ikke-diskriminationsforpligtelse. På længere sigt må aftalen om tjenesteydelser dog ventes at få en ikke ubetydelig positiv indflydelse på dansk økonomi som helhed.

Stigningen på kort sigt i netto-industrieksporten på godt 2 mia. kr. står derfor over for en forringelse af betalingsbalancen for landbrugssektoren på 1,2 mia. kr. Den forventede fremgang i eksportsektoren skaber imidlertid på længere sigt stigende indenlandsk aktivitet. Det skaber indkomst og øger efterspørgslen efter indenlandske varer, hvorefter det private forbrug og beskæftigelsen øges. Samlet skønnes resultatet af Uruguay Runden sammen med EU's landbrugsreform at føre til en stigning i den danske produktion på knap 1 pct. og en stigning i beskæftigelsen på godt 10.000 personer.

Disse resultater er beregnet efter at Uruguay Runden og EU's landbrugsreform er fuldt gennemført. Mens EU's landbrugsreform i al væsentlighed får fuld effekt i 1995/96, vil det samme først være tilfældet for Uruguay Runden ved udgangen af dette årti. De ovennævnte resultater er således langsigtede effekter.

Hertil kommer, at resultaterne alene er baseret på de umiddelbart konkrete resultater af Uruguay Runden som følge af toldnedsættelser m.v. Beregningerne indeholder således ikke vurderinger af de positive effekter på produktivitet m.v., som nødvendigvis må blive af spekulativ art.

For EU-landene skønnes afslutningen af Uruguay Runden og EU's landbrugsreform set under ét at føre til en vækst i produktionen på knap 1 pct. Væksten skønnes at blive noget højere for Japan og kun ca. det halve for USA. Samlet skønnes stigningen i industrilandenens BNP at udgøre omkring 150 mia. dollars (1992priser). Da denne indkomstfremgang er permanent, er der således sket et løft i indkomstniveauet. Til sammenligning har OECD skønnet, at det globale velfærd vil stige med 270 mia. USD, når Runde-resultatet er fuldt gennemført. Hovedparten af indkomstfremgangen i OECD's beregninger kan henføres til industrilandene (OECD-området).

De umiddelbare virkninger på de central- og østeuropæiske økonomier samt udviklingslandene skønnes at være af noget mindre omfang. For både udviklingslandene og de central- og østeuropæiske lande kan det vigtigste udfald af Uruguay Runden vise sig at ligge i en effektivisering og øget gennemsigtighed af de internationale handelsregler, der indgår i forliget, men som i sagens natur ikke indgår i ovennævnte beregninger. Det skal ikke mindst ses i lyset af, at over 60 udviklingslande og tidligere planøkonomier siden 1986 ensidigt har liberaliseret handelen med omverdenen. Disse lande – der som oftest har været i en relativt svag forhandlingsposition – er som følge af omstillingen af deres økonomier i høj grad afhængig af en effektiv multilateral regulering af den internationale handel.

Ovennævnte vurderinger kan synes moderate. Gevinsterne ved den indgåede Uruguay Runde-aftale skal imidlertid ikke sammenlignes med en uændret situation i det tilfælde, hvor aftalen ikke var blevet til noget. Udeblivelse af et forhandlingsresultat ville med stor sandsynlighed have medført øget regionalisering af verdenshandelen og et mere uformelt handelssystem, hvor fraværet af regler især ville have været til skade for udviklingslande, mindre industrilande – herunder Danmark – samt de østeuropæiske lande. Konsekvensen vil have været øget protektionisme og dermed øget usikkerhed i verdensøkonomien, som igen måtte formodes at ville have ført til en længere periode med lav vækst og stigende arbejdsløshed.

MILJØASPEKTER

Liberalisering af den internationale handel, der fører til en øget global markedsadgang, kan medvirke til, at produktionsformer, der kun i ringe udstrækning tager hensyn til de samfundsmæssige miljøomkostninger men alene til markedsmekanismerne, fremmes. Hertil kommer, at ikke-bæredygtig produktion gradvist kan tænkes flyttet til lande, hvor de sam-

lede miljøomkostninger ikke afspejles i produktets pris, ligesom liberaliseringer kan føre til belastning af de udtømmelige ressourcer. Endvidere må den internationale transport forventes at stige i væsentligt omfang.

Sammenhængene er dog ikke entydige. Global markedsadgang, der fører til større vækst, kan føre til investeringer i ny produktionsteknik, som er mindre ressourcekrævende. Frihandel og dermed afskaffelse af støtteforanstaltninger til uproduktiv, umoderne og miljøbelastende produktion og erhverv kan desuden mindske miljøproblemerne. Liberalisering af den internationale handel kan endvidere fremme en økonomisk udvikling, der muliggør, at miljøhensyn tillægges større vægt, også i lande der hidtil har afvist miljøforbedrende krav til industrien under henvisning til manglende ressourcer.

Kendetegnende for hele problemstillingen er, at der savnes et tilstrækkeligt analytisk grundlag til at belyse relationen mellem handel og miljø og til fastlæggelse af en politik på området, der kan sikre et højt beskyttelsesniveau på miljøområdet uden at blive et redskab for handelsprotektionisme.

I lyset heraf vedtog ministrene på Marrakech-mødet en beslutning om handel og miljø og om handel med tjenesteydelser og miljø.

Beslutningen vil føre til igangsættelse af et foreløbigt, fleksibelt arbejdsprogram, som tager sigte på at gøre handels- og miljøpolitik gensidigt understøttende og fremme en bæredygtig udvikling. Arbejdet skal foreløbigt udføres i en underkomité under Den Forberedende Komité, der er oprettet med henblik på WTO-overenskomstens iværksættelse.

Komiteens arbejde ventes bl.a. baseret på de senere års drøftelser i OECD-regi. Det første afgørende skridt blev nået med vedtagelse af et sæt retningslinier på OECD-ministerrådsmødet i 1993. Det er nu i GATT/WTO-sammenhæng, at den egentlige regelskabelse inden for handel og miljø skal finde sted, men det er vigtigt, at der etableres et tæt samarbejde mellem komiteen for handel og miljø og det internationale miljøsamarbejde.

Danmark vil arbejde for at sikre, at handelsbestemmelser i miljøkonventioner, der nyder bred international konsensus ikke efterfølgende kommer i konflikt med GATT-regelsættet. Videre vil Danmark arbejde for, at der i det analytiske arbejde lægges vægt på mulighederne for at fremme internalisering af miljøomkostninger.

IKRAFTTRÆDELSE AF AFTALEKOMPLEKSET

På Ministermødet i Marrakech var der enighed om, at WTO skulle træde i kraft »den 1. januar 1995 eller snarest herefter«. Der var endvidere enighed om, at det endelige tidspunkt skulle fastsættes af en særlig konference enten i efteråret 1994 eller i foråret

1995, afhængigt af hvilke fremskridt der var nået i de enkelte deltagerlandes ratifikationsprocesser. Det må anses for sandsynligt, at WTO vil træde i kraft tidligst i 1995. Det bemærkes dog, at Fællesskabet ikke vil kunne iværksætte koncessionerne på landbrugsområdet før den 1. juli 1995.